השתא הוא דאוזפת מינאי. פירוש ומפסדי הלקוחות שלא כדין אבל משום פסידא דלוה לא מיכפת לן דליהו הוא דאפסיד אגפשיה כשלוה בהאי שטרא כדפרישית לעיל גבי עדים דלית לן למיפסל לשטרא משום שיוכל לזיף על העדים עצמן להוציא עליהם כתב ידן דאיהו דאפסדו אנפשייהו אי נמי י"ל דאין להן הפסד ללקוחות כגון דכתב זה השטר בלא אחריות ואפ"ה מייסינן לפסידא דלוה שאין זה הפסד שיהא הלוה יודע ליזהר כל כך ולא מסיק אפלועתיה שיבא לידי זיוף:

בשנת פלוני. נראה לר"י דהאי ארכן לאו היינו מלך אלא ממונה שמסיריס אותו מסררתו לאחר שנה ואין ממונה עולמית והיינו דפריך דלמא עברוהו ואמלכוהו ואע"ג דקרי ליה מלך כן דרך לקרות שרה לשון מלוכה כדאמר מלך רבי יוחנן (תענית דף כא.) מלך רבה (ברכות דף סד.) אבל אי ארכן היינו מלך אינו דרך שיעבירוהו ממלכותו: **הינא** אחת. לשון יווני הוא כדאמר (ד) (שבת דף לא.): בלשון יווני קורין לאחת הינא וקשה דמאי קמ"ל דאם אמר הריני נזיר שתי נזירות דהוא מייב שתי נזירות הא פשיטא מה לי לשון עברי ומה לי לשון יווני מה לי לשון לעז וי"ל דאם אינו יודע מהו לשון דיגון טריגון ואמר הריני נזיר דיגון טריגון ואינו (ה) משמע בלשון הקדש כמו דיגון (ה) שתים כו' דהאי הוי לשון לועז והא קמ"ל דהוי בלשון חכמים ומייב אם אמר דיגון שתי נזירות וכי האי גוונא אמרינן [בנדרים] (דף י.) הריני נזיר נזיר דאיכא בין פשוט לנזיר אחר דאמרי לשון נכרים הכי וא"ל לשון חכמים [שבדו] להיות נזיר בו: **עיון תפלה.** הוא רע כשמהרהר בתפלתו כדאמרינן בברכות (דף נה.) המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב כדאמרינן התם אלו דברים המזכירים עוונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה והשתא הוי דומיא דהרהור עבירה ולשון הרע שאינו מלוה אבל אינו נראה לאמה אינו ניזול בכל יום הרבה בני אדם מצפים מתי יבא תפלתם שאינם מכוונים כל כך שיצפו (ו) תפלתם ונראה לרבי דעיון תפלה שהוא רע שאינם מכוונים תפלתם כדאמרי' (שבת קמ.) בגלו דברים שאדם אוכל פירותיהם כו' ועיון תפלה ומזה אין אדם ניזול בכל יום שאין שום אדם יכול לכוין בתפלתו היטב והכי אמר בירושלמי (ברכות פ' היה קורא הל' י) אמר (ו) ר' מתניה מחזקנא טיבותא לרישא דכי מטי למודים כרע מגרמיה (ז) בתפלה

והלא אינו דומה זמנו של זה לזמנו של זה פשוט מלך שנה מונין לו שנה שתים מונין לו שתים מקושר מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו ג' וזימנין דיזיף מיניה זוזי במקושר ומיתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה וא"ל הב לי שטראי ואמר ליה אירכם לי וכתב ליה תברא וכי מטי זמניה משוי ליה פשוט וא"ל (ח) הני השתא דיזפת מינאי קא סבר אין כותבין שובר ומי בקי רבי במקושר והא ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי שטר מאוחר זה וא"ל זונין לרבי כך מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו שלש בתר דשמעה מזונין סברה ההוא שטרא דהוה כתב ביה בשנת פלוני ארכן א"ר חנינא יבדק אימתי עמד ארכן בארכנותיה ודלמא דאריך מלכותיה אמר רב הושעיא כך מנהגה של אומה זו שנה ראשונה קורין לו ארכן שניה קורין לו דיגון ודלמא עבורי עברוהו והדר אוקמוהו אמר ר' ירמיה ההוא ארכן דיגון קראו ליה (ט)ת"ר הריני נזיר (הינא) סומכום אמר הינא אחת דיגון שתים טריגון ג' טטריגון ארבע פנטיגון חמש (י)תנו רבנן (א)בית עגול דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים מטריגון מטמא בנגעים מנא הני מילי דתנו רבנן למעלה אומר קיר (1)קירות שתים למטה אומר קיר (2)קירות שתים הרי כאן ארבע (3)ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה א"ל ר' שמעון ב"ר לרבי שמא בין קשריו מובלע פלייה וחזייה הדר חזא ביה רבי בבישות א"ל לאו אנא כתבתיה ר' יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה זימנין הוה יתיב קמיה וקא פסיק סידרא בספר תהלים אמר רבי כמה מיושר כתב זה אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה בשלמא התם (2)איכא לשון הרע אלא הכא מאי לשון הרע איכא משום דרב דימי דתני (7)רב דימי אחוה דרב ספרא (3)לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו אמר רב עמרם אמר רב שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה ולשון הרע לשון הרע סלקה דעתך אלא

לפי שהחזירוהו למלכותו אחר שהעבירוהו: **פ"ר הריני נזיר הינא סומכום אומר הינא אחת.** כלומר אם לא פירש כמה נזירות נזר ואמר הריני נזיר הינא היינו נזירות אחת לשלשים יום. וכולם הינא דיגון טריגון כולן לשון לועז שלנו הם: **דינון שתים.** ויהיה נזיר ששים יום: **בית עגול.** העשוי ככפתן שאין לו שום פינת קרן זוית: (י)**דינון.** פינות שתים מגל אחת עגול ולדו אחת יש לו שתי פינות: **טריגון.** דעגיל ה(כמוגבה ויש בה שלש פינות: **פינטיגון.** יש לו חמש פינות [כזה]: **טטריגון.** קירות: **הרי כאן ארבע. מגא ה"מ.** דאין מטמא בנגעים אלא מרובע. **למעלה.** הוא יכול לומר והנה הנגע בקיר הבית וכתב והיינו מרובע אבל בית עגול כולו קיר אחת ומרהאו שפל מן הקיר [ויקרא יד] לגופיה אתא. ובפירוש רבינו חננאל כיונא בו אמרו(1) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ירא שמים שנאמר (איוב כח) הן יראת ה' שכן בלשון יווני קורין לאחת הינא ושמא בספרייסם כתובה: **חזא ביה בבישות.** כלומר שהוא כתבו וברגוו לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועים בו. מ"ג לפי שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי שרבי עצמו טעה בו: **יהודה חייטא.** כן שמו: **כלך מלשון הרע הזה.** כלומר לא היה לך להטיל אשמה עליו היה לך לומר מאי(1) כתבתיו: **מאי לשון הרע איכא.** והלא בשבחו של ר"י חייטא דיבר כשאמר יהודה חייטא כתביה: **בא לידי רעתו.** לידי גנותו ממון שמרבין בשבחו מזכירין שם גנות שבו: **עיון תפלה.** יש מפרשין שלאחר שהתפלל דן בלבו שישלם לו הקב"ה שכרו ויעשה הקב"ה צרכיו ושמע תפלתו לפי שהתפלל בכוונה: אבל

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ד מהל' עומאת צרעת הלכה י:
לא ב מיי' פ"ז מהל' דעות הלכה ב סמג לאוין ע:
לב ג מיי' שם הלכה ד:

מוסף רש"י

ארכן. שלטון (שבועות לג:). הינא אחת. הריני נזיר הן מייב בנזירות אחת, ואם תאמר הריני נזיר דיגון מונה שתים, טריגון מונה שלש, טטריגון מונה ארבע, פנטיגון מונה חמש, שכן מונין בלשון יון, ואשמעינן דבכל לשון יכול אדם לקבל עליו נזירות (נזיר ח:). בית עגול. שאין לו זוויות, או בית דיגון, שאין לו אלא שתי זוויות, או בית טריגון, שאין לו אלא שלשה, וטופנטיגון, שיש לו חמש זוויות, אינו מטמא בנגעים, טטרינגון, שיש לו ארבע זוויות, מטמא (שם). למעלה אומר קיר קירות. וכנה הנגע בקירות הבית, מדהוה ליה למיכתב בתרייהו קיר דמשמע חד וכתב קירות דמשמע תרי, אלמא ד' פעמים כדמתרגי להו בלישנא דקיא. ומרהאיהו שפל מן הקיר אלא קא סתיר אלא הני דכתיב בהו לישני יתירי קחזיב (שם). למטה אומר קיר קירות. ואם פשה הנגע בקירות הבית (שם). אין זמן בזה. בתמיה (לעיל קס:). שמתוך טובתו בא לידי רעתו. שבשבח מספר בטובתו יותר מדי הוא עצמו אומר תוך ממדה דעה זו שבח, או אחרים שומעין שזה משבחו ואומרים הלא מדת כך וכך בידו (ערכין עז:).

רבינו גרשום

והרי הוא פשוט ופשוט עדיו מתוכו. השיב ר' לר' חנניה בן גמליאל והיאך יכול לעשות ממקושר פשוט והלא אין זמנו של זה דומה לזה ואחי למטרף לקוחות שלא כדין דאילו פשוט אם מלך המלך שנה אחת כותבין בפשוט בשנה אחת למלך פלוני ואם מלך שתים מונין בו שתים ואילו בשטר מקושר אם מלך שנה אחת כשהוא עדיין בשנה ראשונה מונין שתים במקושר שכותבין בו בשנת שתים למלך פלוני לזה פלוני מפלוני כך וכך דרכן לכתוב במקושר שנה אחת יותר מחשבון שנים שכלך והשתא מצי אתי לידי תקלה דזיף מיניה ממלוה זודי משנה ראשונה למלך (בשטר פשוט) ועשה לו שטר מקושר וכתב בו שתים למלך פלוני ואינה אלא שנה ראשונה ומתרמי ליה זוזי ללוה ופרע לו באותה שנה ראשונה שלוה ממנו ואמר לוה למלוה החזיר שטרי שכבר פרעתיך ואמר ליה המלוה אירכם ומערים ומעכבו תחת ידו וכותב לו שפרעו וכי מטי דזמניה של (ח) מקושר שטר שכתוב בו בשנת שתים למלך פלוני לזה פלוני מפלוני הוה מפתחו ומשוי ליה פשוט לאותו מקושר ואמר ליה הכי (ב) דכתב דמהאי שטר פשוט יזפת מינאי תו השתא בשנה שניה למלך. והא גבי תרתי דזמני בההוא שטרא אי אמרינן דיכול לעשותו פשוט. ומשני משום הכי אמר ר' חנינא במתני' שיכול לעשותו פשוט ולא חיישינן לכולי האי דקא סבר אין כותבין שובר אלא כשפורע לבעל חובו אינו פורע לו אא"כ מחזיר לו את שטרו וכשמחזיר לו שטרו ליכא למיחש למידי. ורבי הייאך הוה מקשי הכי לדברי ר' חנינא ומי כתב רבי במקושר והא ההוא מקושר כו' ואמר רבי שטר מאוחר הוא זה משום דהוה חדי ביה יותר שנה אחרי חשבון שנות המלך שמלך. ואמר לו זונין לרבי כך מנהג אומה זו שמלך שנה מונין לו שתים ושטר מקושר הוא זה שנהגו לכתוב בו כדרך מנהג אומה זו שנה יחידא אלמא דלא בקי במקושר. ומשני בתר דשמעה מזונין הוה בקי דזמנו של מקושר אינו כזמנו של פשוט: בשנת פלוני ארכן לזה פלוני מפלוני וזה משמע ערכן כלומר בשנה שהיה עדוך ומתוקן במלכות שבשנה ראשונה שמלך קורין לו ארכן. שנים הן שעמד ארכן. ובאותה שנה שהיה ארכן נכתב השטר. ודלמא ארכן דאריך במלכותיה כלומר דהכי משמע שלאחר כמה שנים שהאריך במלכותו כתב השטר שלוה ממנו (ולא מחפש) ואין יכול לטרוף לקוחות שקנו מבעל חובו באותן

מסורת הש"ס

ח) מיר דף ח: ע"ש [מוספתא מיר רפ"א ע"ש], ב) ג"ז שם ע"ש [מוספתא דנגעים פ"ו], ג) [לעיל קס:], ד) [ערכין טו.], ה) כתוס' יבמ"ק, ו) [שבת לא:], ז) כפ"א: מיר, ח) רש"ל משמע בלה"ק כמה, ט) [וע"ע תוס' ברכות לב: ד"ה כל וכשבת קיח: ד"ה עיון ותוס' ר"ה מז: ד"ה ועיון], י) בדפוס פיחתו נוספו לוריס אלו,

ריגון שאין אלא שתי זוויות כעין זה:

טריגון שלש זוויות כעין זה:

פינטיגון של חמש זוויות כעין זה:

תורה אור השלם

1 וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדַּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן שָׁפֵל מִן הַקִּיר:
ויקרא יד לז

2 וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת:
ויקרא יד לט

הגהות הב"ח

(א) גמ' משר ליה פשוט וא"ל השתא הא דיזפת מנאי: (ב) רשב"ם ד"ה והלא וכו' לגרש נשותיהן ואקשי ליה רבי ודלמא יוף ליה כל"ל והל"ל: (ג) ד"ה ומשני וכו' לרבי מנינא ב"ג סמ"ר: (ד) תוס' ד"ה הינא אחת לשון יווני הוא כדאמר בפ' הנשרפין דף ע"ר שכן בלשון יווני קורין: (ה) בא"ד כמו דיגון טריגון כו' דהאי הוי וכו' לשון נכרים הן ומיכא דאמרי לשון שבדו להן חכמים להיות בו נזיר הס"ד: (ו) ד"ה עיון וכו' שיצפו לתפלתם: (ז) בא"ד בירושלמי פ"ר מחזקנא טיבותא:

רבינו גרשום (המשך)

שנים שעברו. אמר רב אושעיא לא איכא הכי אלא אם ארכן קורין לו בשנה ראשונה ויכול לטרוף לקוחות מאותה שנה ואילך. ודלמא עברוהו לאחר י"ח שנים או לאחר כ' שנה והדר אוקמיה וקראוהו נמי ארכן כשהחזירוהו זוה השטר נכתב בפעם שנית כשהוחזר ולא טרף כדין עד השתא. ליכא למימר הכי דא"כ ששתי פעמים המליכוהו ארכן דיגון מיקרי ליה. אלא מדלא כתב בשטרא אלא ארכן סתם אינו אלא משנה ראשונה שמלך ובדין שודף. טומכום אומר אם אמר הריני נזיר הינא קיבל עליו נזירותו ל' יום. ואם אמר הריני נזיר דיגון קיבל עליו ב' נזירות ששים יום וכן כל הני. והאי לשון פלטין של יוני היא. בית עגול שאין לו זוויות כלל. דיגון שאין לו אלא ב' זוויות. טריגון ג' זוויות. פנטיגון של ה' זוויות. טטריגון שיש לו ד' זוויות. כרוב כתים מטמא בנגעים: למעלה בפרשת נגעים כתיב ביה והיה הנגע בקירות הבית. מצי למימר בקיר הבית מה ת"ל קירות אלא הרי כאן ב'. וכתב למטה בקירות דמצי למימר בקיר וכתב בקירות הרי ד' קירות. והכי הוי חשוב בית דמטמא בנגעים ולא בית אחר: אין זמן בזה. משום דהוה מכוסה תחת קשריו. הדר חזא ביה רבי בבישות.

דקסבר שהוא כתב להאי שטר מקושר דאיכא טירחא וטעי ביה. כלומר מוטב היה לכתוב פשוט שמגולה הכל: אמר לו כלך מלשון הרע. כלומר לא היה לי לומר מי כתבו אלא היה לי לומר אני לא כתבתיו: וקא פסיק סדרא. היה גומר אחד מחמשה ספרים שבתהלים: כמה מיושר כתב זה. הרבה כתוב בדקדוק: בשלמא התם גבי שטר מקושר איכא לשון הרע. שמשליך עליו פשיעה. אבל הכא גבי ספר תהלים שאמר כו' מאי לשון הרע איכא אדרבה שבח לו שכתבו כל כך מיושר: בא לידי רעתו. כשמשבחו כל כך מפשפשין אחריו עד שאומר ממנו דבר גנאי: ועיון תפלה. שמחשב בדעתו איכוון בתפלתי שיעשו לי רצונו. והיינו שרומה שמנסה לבורא ברוך שמו: לשון הרע ס"ד. וכי כל אדם

ט) נראה דל"ל וכי מטי זמניה של שטר מקושר שכתוב בו וכו' יפתח אותו ומשוי ליה פשוט וכו'. י) נראה דל"ל ואמר ליה הכי דבהאי שטר פשוט יזפת מינאי וכו'.

אבל לשון הרע. כגון דאמרי טורא בי פליגא בערכין (דף טו:): **רוב בגזל.** רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמורין להתירא במשא ומתן לעכב אים מריוח הראוי לו לאחירו: **וס"ק ליה ליה מנהגא דמדינה.** בתמיה. אם רבן שמעון בן גמליאל נא לומר שדיני פשוט ומקושר המפורשין לתנא קמא אם ים מדינה שנהגו לשנות דינם בענין אחר הכל כמנהג המדינה והלא תנא קמא נמי מודה בהא: **אמר אביי באתרא דנהיגי כו'.** (ב) אמא לפרש אביי בא"ה מנהג המדינה מנו לפלוגי תנא קמא ורבן שמעון: **קפידא.** ואם נמ אשה פסול לגרש בו: **מר סבר קפידא.** ואע"ג דמנהג המדינה בין בפשוט בין במקושר כיון דאמר ליה בפשוט קפידא הוא ויפסל המקושר ורבן שמעון (ג) סבר הכל כמנהג המדינה כלומר מראה מקום הוא לו שאם טורח לו לכתוב מקושר יכתוב פשוט ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא ליה שהרי מנהג המדינה בשניהם: **אם הטעה לשבח.** בקדושין [מח:] האומר התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב אבל בשבח יומסין על מנת שאני לוי והוא כהן לא אמר ר' שמעון מקודשת דהא מליא היא למימר משאנא דרב מכרעי לא בעינא [שם מט.] הטעה לשבח היינו מראה מקום. מתרלה בשל כסף וכ"ש בשל זהב. ונמתקדשת על ידי שלוחה מוקמינן לה התם [מח:]: **פסול.** שהיא אינה רוצה להתגייר במקום אחר: **ור"א מכשיר.** דסבר מראה מקום הוא לו לטרוח ולילכת בשבילה עד אותו מקום ואם יחפוץ ללכת יותר תבוא עליו ברכה: **אמר אביי לא נצרכא.** למיתני עד אחד בפשוט פסול אלא היכא דקמסייע ליה עד אחד בעל פה ואתא מתני' לאשמועינן דלא סמכינן אשטרא לטרוף מלקוחות דשני עדים הכתובים בשטר הוא דמפקי ליה לקלא ואינו אלא כמלוה על פה וטרפה מבני חרי כדין המלוה את חבירו בעדים בלא שטר וגם הלוה יכול לומר פרעתי ולא יכול המלוה לטענן ללוה היה לך לקרוע שטר שבידי מכיון שלא נעשה כתיקון חכמים לא חשבו הלוה ולא זוכר לשולמו למלוה: **אמימר אכשר בעד אחד בכתב.** וכתב ידו מקויים ממקום אחר בעדים ועד אחד נמי בעל פה מסהיד על אותה מלוה. ונראה בעיני דלגמרי מכשיר אפילו לטרוף מלקוחות כאילו נחתמו שני עדים דעד אחד בשטר ועד אחד בעל פה מפקי ליה לקלא ונראים הדברים כן דסתם מכשיר לגמרי משמע: **אי הכי קשיא מתניתין.** דפרכינן פשיטא: ומשני

אלא אבק לשון הרע אמר רב יהודה אמר רב [א]רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע בלשון הרע שלקא דעתך אלא [ב]אבק לשון הרע: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה: ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה המדינה: [ג]באתרא דנהיגי (ד) פשוט וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר קפידא נהיגי מקושר וא"ל עביד לי מקושר ואזל עבד ליה פשוט קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בפשוט ומקושר וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר [ג]מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו [ד]אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כולהו [ה]סבירא להו מראה מקום הוא לו רשב"ג הא דאמרן ר"ש דתנן[ו] ר"ש אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת ר' אלעזר דתנן [ז]האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקיבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו: [ח][פשוט שכתוב בו עד אחד כו']: בשלמא מקושר שכתוב בו שני עדים פסול איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעלמא כשר הכא נמי כשר קמ"ל דפסול אלא פשוט שכתוב בו עד אחד פשיטא אמר אביי לא נצרכא דאפי' עד אחד בכתב ועד אחד בפה אמימר [ד]אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה א"ל רב אשי לאמימר והא דאביי מאי א"ל [ט]לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אלא קשיא מתניתין

באתרא דנהיגי בפשוט וא"ל זיל עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר. משמע משום דא"ל עביד לי פשוט אבל אי א"ל סתמא זיל עביד לי גיטא ועביד ליה מקושר כשר אע"ג דבאתרא דנהיגי בפשוט ובקדושין אמר אע"ג דלא אמר כי אם עביד לי גיטא דהכי אינא בגירסא התם באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר:

אמר אביי לא נצרכא אלא בעד אחד כו'. הכא משמע דוקא אחד בכתב ואחד בעל פה הא שנים בכתב כל אחד בפני עצמו מלטרפין ואליבא דרבי יהושע בן קרחה וכמאן דאמר (סנהדרין דף ל:) הלוה אחר הלוה מלטרפין א"נ למאן דאמר לא מלטרפין (ד) שני שטרות של עד אחד כגון הודה אחר הודה שמפרש בכל אחד ואחד מנה דאודי לן בהאי שטרא אודי נמי קמי פליגא מלטרפין דאי לא מלטרפין נמי בכי האי גוונא ליגקוט הא וכל שכן אחד בכתב ואחד בעל פה ומיהו יש לדחות דעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא מיירי בכה"ג דהוה שייך למינקט שנים בכתב (ה) וכגון שנים מעידים שראו שלוה או שמעו שהודה דבי האי גוונא הוי שייך למינקט שנים [בכתב] אין מלטרפין אם אינו מצטרף שם אלא מיירי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שראה אותה ושבעל פה מעיד שראה שמסר (ו) השטר הזה לו שהעד חתום בו דבכי האי גוונא לא הוה מצי למינקט שנים בכתב ולהכי [ז]קשה נמי לאמימר שהרי יש במסירת שטר זה שני עדי מסירה שהעד (ו) חתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו מלוה שהוא לא היה חותם אלא בצווי של לוה והעד שבעל פה מעיד שמסרו לוה למלוה הלכך כשר אף על פי שלא חתם עליו אלא עד אחד שהרי על מסירתו יש שני עדים וקי"ל כר"א אבל שנים בכתב יחידין פסולין לכ"ע שאין על כל שטר ושטר אלא עד אחד וסברא הוא דלא אשכחן בשום מקום שטר בעד אחד לבד שיועיל והכי משמע נמי מדחשיב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה בזה אחר זה ואי הוי כשנים מעידין על ראיית המלוה או על שמיעת הודאה אמאי קרי להו זה אחר זה והלא יכולין להיות כאחד כגון שכתב בשטר בפני פלוני אני החתום ובפני פלוני לוה פלוני מפלוני מנה ושבע"פ מעיד בפני פלוני ובפני פלוני החתום לוה פלוני מפלוני ולפי מה שפירש' דעד אחד שבעל פה היינו שמעיד על מסירת שטר שחתום בו העד אתי שפיר הא דבעי לקמן סתמא בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אי מלטרפי דמשמע סתמא בלא פי' שלא רלו שנים כאחד שהלוה והמסירה לא היו כאחד שלא היה יכול למנות שנים מעידין על ההלואה אלא כענין זה שאם מעידין כל אחד על ראיית המלוה ושמיעת ההודאה אין השטר מועיל כלל והוי לגמרי כמאן דליתיה כיון שאין עד מעיד על מסירתו כדפרישית ומיהו קשה כי נראה שהעד החתום חשוב כעד בשעת מסירה שעל ידו ידוע לנו שמסר לוה למלוה [ח]ועי"ל דהאי דלא משכחי' לירוף בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא"ק דרבי יהושע בן קרחה היינו משום (מ) שנשנים מעידין ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין מוכיח בשטר שראו או שמעו כאחד שראיית העד בעל פה היתה בשעת ראיה או בשעת שמיעה אבל ראיית העד שבשטר חשבינן לה כאילו היתה בשעת מסירה לפי שהרבה פעמים היתה אלא ראות המלוה כלל כדתנן (לקמן דף קסז:) כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ומוקי לה אביי (ב"מ יג.) כמאן דאמר אפילו בשטרי [ט][דלאו] אקנייתא דעדיו בחיתומיו זכין לו הלכך אע"פ שאינו מוכיח (מ) השטר אלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו כאחד שאין חשוב עד בראיה זו מאחר שאין ראייתו ידוע לנו ע"י השטר אלא עיקר עדותו אינה אלא (י) לגדה שזה השטר מסר לוה למלוה להכי לא חשבינן עדותו כראיית המלוה אפילו אם ראה אותו ובירושלמי (פרק ב דכתובות) גרסינן [זעירא בעי] עד אחד בכתב ועד בעל פה מהו [שיצטרפו ועד אחד בכתב כלוס הוא לכך] נראיה כשהיו שנים מלו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מלו לקיים כתב ידו של שני: מה

אחד פסול למה לי במתני' למיתני. ועד אחד על פה אפי' הכי פסול למיטרף ביה לקוחות דכמלוה על פה דמי: אמימר מכשר

לג א ב מי' פכ"ג מהל' אישורי ביאה הל' יט:
לד ג מי' פ"ט מהל' גירושין הל' לד סמג עשין ל טור"ש אה"ע סי' קמא סעיף מט:
לה ד מי' פ"ד מהל' עדות הלכה ה טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דנהיגי בפשוט וכו' נהיגי במקושר וא"ל: (ב) רשב"ם ד"ה אמר אביי וכו' אביי אתא לפרש נאחה: (ג) ד"ה מר סבר וכו' ורבן שמעון בן גמליאל סבר: (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' אי נמי למ"ד לא מצטרפין מ"מ שני שטרות כ"א של עד אחד: (ה) בא"ד נכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שנים בכתב ובשני שטרות דלא מיירי כגון ששניהם מעידים שראו שלוה: (ו) בא"ד שראה שמסר לו השטר הזה שהעד: (ז) בא"ד שהעד החתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו לוה למלוה שהוא לא היה חותם: (ח) בא"ד הייט משום דכששניהם מעידין על ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין השטר מוכיח שראו אע"ל: (ט) בא"ד שאינו מוכיח מן השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו שאין חשוב כע"ל ותיכף כאחד נמתק: (י) בא"ד הינה אלא בלבד שזה השטר וכו' אפי' אם ראו אותה וכירושלמי גרסינן עד אחד בכתב מהו ועד אחד בכתב כלוס הוא לכך צריכא כע"ל ותיכף ועד בעל פה נמתק:

מוסף רש"י

ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה. ומאן פליג עליה בהא, ומאני דלא פלוגתא אמתיתא היא, ומיהו בתמרא דנהיגי כו' (קדושין מח:). עביד לי פשוט. שלוחה קלה, ואזל עבד ליה מקושר. שליחות כבדה (שם). ומר סבר. רשב"ג מראה מקום הוא לו. דאמר לי לך בפשיטו, וכי עביד מקושר הואיל ומנהג מדינה אף במקושר כשר, ותנאי קמאי פליגי עליה ואמרי קפידא הוא ודווקא אמר ליה לעשותו פשוט (שם). האשה שאמרה כו' מראה מקום היא לו. אם מתגאנו, ולא"ק הוי קפידא אי אפשי שתקבלני אלא שם ואין זה שלוחה במקום אחר (שם).

רבינו גרשום

מספרי דה"ר הן: אבק לשון הרע. ולא ממש: רוב עוונות הן בגזל. שמכזבין במשא ומתן ושקרין: הכל כמנהג המדינה. שאם נוהגין לעשות פשוט ועשאו מקושר פסול או מקושר ועשאו פשוט פסול. מדקתני רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה מכלל דת"ק ליח ליה מנהג המדינה. (ו) מדקתני פשוט שכתבו עדיו מאחריו ומקושר שכתבו עדיו מחוכו שניהן פסולין אלא כל אחד צריך להיות כתיקונו. כך ס"ל דבכל מקום צריך להלך אחר מנהגו ואם שינה פסול: אמר רב אשי. ודאי לחרוייהו סבירא להו הכל כמנהג המדינה ובאתרא דנהיגי פשוט ואמר ליה לסופר עביד לי למלוה פשוט כו' קפידא הוא ופסול הוא לדברי הכל והוי כמלוה על פה ואינו טורף בו לקוחות: ת"ק סבר. אע"ג דנהיגי ההוא אתרא כתרוייהו אי האי אי האי ואמר ליה עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר מקפיד הוא שאינו רוצה שישנהו וכשישנהו פסול. ומר סבר רשב"ג ביון דנהיגי כתרוייהו מראה מקום הוא לו דהאי דקאמר ליה לעשות פשוט לאו משום דוקא קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה עביד ליה פשוט קסבר משום דלית ליה טירחא ואם עבד ליה מקושר הכי נמי דניחא ליה הואיל והיינו נמי מנהג המדינה: אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. המקדש ואמר לה על מנת שאני לוי ונמצא כהן על מנת שאני עני וקבלה עליה ונמצא עשיר היינו טעות לשבח הרי מקודשת היא משום דמראה מקום הוא לה דכיון דנתרצתה להתקדש לו בכל דהו כל שכן דנתרצתה לשבח: וקבלו במקום אחר פסול. משום דלא שויא שליח לקבלה אלא בההוא מקום פלוני דקפידא הוא דבההוא אתרא לא איכפת לה אם תתזל דידעי דהיא גרושה ובדוכתא אחריתא לא ניחא לה להתבוית לפני בית דין. ור' אליעזר דמכשיר סבר דמראה מקום היא לו דכסבורה היא שימצאנו לבעלה באותו מקום להכי אמרה ליה במקום פלוני ואם מצאו במקום אחר הכי נמי דניחא לה: הואיל ובעלמא כשר. דכל גט פשוט בשני עדים כשר: הכא נמי. במקושר בשני עדים כשר קמ"ל דפסול. פשוט דבעד

ז) נראה דס"ל מנהג המדינה בתמיה והא מדקתני יכו' אלמא דגם ס"ק ס"ל דבכל מקום וכו'.

מה התם פסולא דאורייתא. למאן דאמר בפרק המגרש (גיטין פו.) גבי יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הולך כשר בכתב ידו ועד דוקא אבל כתב סופר ועד פסול לגמרי אתי שפיר אבל למ"ד נמי התם כתב סופר ועד נמי כשר הולך ואפי' בסופר דלא מוכחק קשה אמאי קרי ליה הכא פסול דאורייתא וי"ל דהתם כאנשי דהכא סבירא ליה אי נמי הכא מיירי שהסופר בעצמו מתם או שכתבו קרוב או פסול: **הכא** נמי **פסולא דאורייתא.** לאו דאורייתא ממש דגט מקושר מדרבנן הוי כדאמר לעיל אלא מה שהולך ממזר מדרבנן כי היכי דהוי ממזר בפסול פשוט קרי ליה לאורייתא ולאו דוקא ורשב"ם פירש פסול דאורייתא דלא גבי מבני חרי ואין נראה לרבי דאפי' (ה) כי הוי פסולא דרבנן לא היה גבי מבני חרי:

אימא נסבא. תימה לרבי מאי קושיא תפסת מועט תפסת (ו) והכי הוי מלי לאמוויי דנסכא פחות מדינר מיהו עוד קשה דבכתובות פרק בתרא (דף קי:) אמרי' כתוב בו בגל מגבהו ממעות שבגבל כתוב בו כסף סתם כל מה שילקה לוה מגבהו פירוש מטבע פחותה של כסף ופריך ואימא נסבא ותימה (ז) וכי נסבא פחותה מאיסר אמאן בה רק [שמועה] פרוטות ומאי שנא נסבא ממיני פרוטות דהא מה שילקה קאמר התם היינו מטבע פחות של כסף מדפריך עלה ואימא פריטי ומשני פריטי דכספא לא עבדי אינשי מכלל דמטבע פחותה של כסף דעבדי אינשי נותן לו והכא נמי בשמעתין משמע הכי דגריעי מאיסר אם נפרש דמכח גריעותא מקשה אימא נסבא דאי לא גריע טפי מאיסר בריש הוי ליה לאקשויי ואימא פריטי ורבינו מצרפינן או דלמא ל"ש שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [ב]שיצטרפו רבינא אמר הכי שלחו ליה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי או לא שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [ג]שצריכין למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ועל דא עיילוהו לרבי ירמיה בבי מדרשא: **מתני'** כתוב [ד]בו זוזין מאה דאינון סלעין עשרין אין לו אלא עשרין זוזין מאה דאינון תלתין סלעין אין לו אלא מנה כסף זוזין דאינון ונמחק [ה]אין פחות משתים כסף סלעין דאינון ונמחק אין פחות משתים דרכונות דאינון ונמחק אין פחות משתים כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה [ו]הכל הולך אחר התחתון א"כ למה כותבין את העליון שאם [ז]תמחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון: **גמ'** תנו רבנן (ח) [ח]אמר כסף אין פחות מדינר כסף כסף דינרין ודינרין כסף [ט]אין פחות משני דינרין כסף [י]כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהב כסף אמר מר כסף אין פחות מדינר כסף [יא]ואימא נסכא אמר רבי אלעזר [יב]דכתוב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא [יג]באתרא דלא סגי פריטי דכספא תנו רבנן [יד]דהב אין פחות מדינר דהב דהב דינרין ודינרין דהב אין פחות משני דינרין דהב דהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף דהב אמר מר דהב אין פחות מדינר דהב [טו]אימא נסכא אמר רבי אלעזר [יב]דכתב מטבע שמלה זוזי הרי הן (בכלל) כ"ה סלעים אין למלוה אלא (מנה) כ' [טז]זוזים דיד בעל השטר על התחתונה והמוליא מחבירו עליו הראיה ושמא כך פי' מאה זוזים גרועים וחסירים שאינן שוין אלא כ' סלעים: **אין לו אלא מנה.** מאה זוזים שיש לפרש כך זוזים מאה דאינון תלתין סלעים שאינן שוין אלא כ"ה סלעים דיד בעל השטר על התחתונה. הסלע ארבעה דינרין המנה כ"ה סלעים: **ונמחק.** המנין שכתוב בו אחר דאינון: **דרכונות.** בלע"ז קינונ"ש והם דרכמונות שבספר עזרא (ג): **ומלמטה מאתים.** כשכפל דבריו בשטר: **הכל הולך אחר התחתון.** אלא שלא יהא כתוב בשטה אחרונה: **למה כותבין את העליון.** הואיל ונסוף השטר חוזר וכופל את דבריו שכותבין ושונין אחרייות ממון זה כך וכך קבלתי עלי ועל יורשי כו': **גמ' ת"ר כסף אין פחות מדינר כסף.** כסף לוה פלוני מפלוני: **כסף דינרין או דינרין כסף אין פחות משני דינרין כסף.** לוה דהכי משמע כסף שני דינרין לוה פלוני מפלוני: **כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהב כסף.** דכסף בדינרין משמע כסף לוה פלוני מפלוני שוה שני דינרין של זהב וכדמפרש לקמן [קסו.] שכתוב כסף בדינרי משמע בדינרי זהב אבל בדינרין שני דינרין של כסף [יז](אין פחות מכסף בשוה שני דינרין של זהב): **והכ בדינרין אין פחות משני דינרין של כסף.** אותו זהב שלוה וכדמפרש לקמן [שם] דדינרין משמע של כסף: פריטי דלא סגיא פריטי דכספא. ומטבע שלהם אין פחותה מדינר ומשום הכי היכא דכתב כסף סתם משמע דינר: ת"ר אי כתב בשטר זהב סתם לוה פלוני מפלוני אין פחות מדינר זהב ה' פשיטים למשקל ברזל. ואי כתב זהב דינרין או דינרי זהב אין פחות משני דינרים של זהב. ואי כתב זהב בדינרין אין פחות משבשני דינרין כסף דזהב

מתניתין הא קא משמע לן דשנים במקושר כעד אחד בפשוט מה התם פסולא דאורייתא אף הכא נמי פסולא דאורייתא תדע דשלחו מתם חברייא לר' ירמיה עד אחד בכתב ועד אחד על פה מהו שיצטרפו אליבא [ט]דתנא קמא דרבי יהושע בן קרחה לא תיבעי לך דאפילו שנים בכתב ושנים על פה לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' יהושע בן קרחה שנים בכתב ושנים על פה הוא דמצטרפי אבל עד אחד בכתב ואחד על פה לא מצרפינן או דלמא לא שנא שלח להו אני איני כדיי ששלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה שיצטרפו אמר ליה אבן הכי מתנינן לה דשלחו ליה חברייא לרבי ירמיה שנים שהעידו אחד בבית דין זה ואחד בבית דין זה מהו שיבואו בית דין אצל בית דין ויצטרפו [י]אליבא דתנא קמא דר' נתן לא תיבעי לך דאפילו בחד בית דינא נמי לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' נתן בחד בי דינא הוא דמצטרפי אבל בתרי בי דינא לא מצטרפי או דלמא לא שנא ושלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [יא]שיצטרפו מר בר חייא אמר הכי שלחו ליה שנים שהעידו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד זה מהו שיבוא אחד מכל ב"ד ויצטרפו אליבא דר' נתן לא תיבעי לך השתא עדים מצרפינן דייני מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דת"ק דר' נתן עדים הוא דלא מצרפינן אבל דייני ורבינו מצרפינן או דלמא ל"ש שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [יב]שיצטרפו רבינא אמר הכי שלחו ליה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי או לא שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [יג]שצריכין למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ועל דא עיילוהו לרבי ירמיה בבי מדרשא: **מתני'** כתוב [יד]בו זוזין מאה דאינון סלעין אין לו אלא מנה כסף זוזין דאינון ונמחק [טו]אין פחות משתים כסף סלעין דאינון ונמחק אין פחות משתים דרכונות דאינון ונמחק אין פחות משתים כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה [טז]הכל הולך אחר התחתון א"כ למה כותבין את העליון שאם [יז]תמחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון: **גמ'** תנו רבנן (יח) [יח]אמר כסף אין פחות מדינר כסף כסף דינרין ודינרין כסף [יט]אין פחות משני דינרין כסף [כ]כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהב כסף אמר מר כסף אין פחות מדינר כסף [כא]ואימא נסכא אמר רבי אלעזר [כב]דכתוב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא [כג]באתרא דלא סגי פריטי דכספא תנו רבנן [כד]דהב אין פחות מדינר דהב דהב דינרין ודינרין דהב אין פחות משני דינרין דהב דהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף דהב אמר מר דהב אין פחות מדינר דהב [כה]אימא נסכא אמר רבי אלעזר [כב]דכתב מטבע

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף יא: לז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
לח ג מיי' שם פ"ו הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף כט:
לט ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה יד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף ה:
מ ה טוש"ע שם סעיף יא:
מא ו מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יד טוש"ע שם סעיף ה:
מב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
מג ח ט י כ ל מ נ מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף יב:

רבינו גרשום

למיטרף [מלקוחות]. אלא קשיא מתני'. לאמיתא א"כ מאי קמ"ל מתני' פשוט שכתב בו עד אחד פסול פשיטא. ומשני הא קמ"ל דשני עדים החתומין על השטר מקושר כעד אחד דחתום בפשוט דמי: מה התם. בפשוט אי ליכא אלא עד אחד חתום איכא פסולא דאורייתא. דאפי' תפיס מלוה מחמת ההוא שטרא מפקי' מיניה. אף הכא במקושר דחתימו ביה תרי סהדי בלבד הוי פסולא דאורייתא ואי תפיס מפקינן מיניה דלא סגיא בלא ג' סהדי: תדע. ודאי דעד אחד ככתב ועד אחד על פה מצטרפין לעדות אחת וכשרין דשלחו ליה חבריא לר' ירמיה: אליבא דת"ק לא תיבעי לך. דאפי' שנים בכתב ושנים על פה שלא ראו זאת העדות ביחד אלא זה ראה מחלוק ואימא פריטי פלוגי מפלוגי מנה והכי נמי איכך ולא הוי מכירין זה את זה ודאי לא מצטרפי הואיל ולא ראו עדותן יחד: כי תיבעי לך אליבא דר' יהושע בן קרחה. דאמר בזה אחר זה מצטרפי הואיל דעל מנה אחד מסהדי ומצטרפי שנים בכתב ושנים בעל פה הכי נמי מצטרפי הואיל דמסהדי עדות אחת. אבל עד אחד בכתב ועד אחד על פה אע"ג דתרוייהו הוו לעדות אחת אהדדי לא מצטרפי הואיל דאחד בכתב ואחד על פה. או דלמא לא שנא ומצטרפי: שיצטרפו. אלמא דמצטרפי: א"ל לעולם לא מצטרפי. והאי דאמריתו דמיבעי לר' ירמיה לא הכי קא מיבעיא ליה כלל. כלומר [לא] משו"ה שלחו ליה דאנן ההיא בעיא הכי מתנינן לה. שנים שהעידו עדות אחת והעיד עד אחד עדותו בב"ד אחד ואחד העיד בב"ד אחר והלכו למדינת הים. מהו שיבא בית דין אצל בית דין ויצטרפו דבעדים דמי: אליבא ת"ק ר' נתן לא תיבעי לך דאפי' בחד בי דינא לא מצטרפי. אם מסהיד זה שלא בפני חבירו ווה שלא בפני חבירו אפילו בב"ד אחד כ"ש בשני בתי דינין לא מצטרפי: כי תיבעי לך אליבא דר' נתן. דאמר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבוא חבירו למחר שומעין את דבריו: שנים שהעידו בב"ד על חתימת יד שני עדים והלכו להם שנים מאותן ג' בתי דינין למדינת הים והשתא לא מצי הוי חד ב"ד וחזרו והעידו בב"ד אחר והלכו להן שנים מהן וחזרו העדים והעידו בב"ד והלכו להם שנים ונשתייר אחד מהן מכל בית דין ובית דין מהו שיבוא אותו אחד שנשתייר מכל בית דין ובית דין דהוין ג' בתי דינין ויצטרפו לקיים השטר בעדותן. אליבא דר' נתן דאמר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חבירו למחר שומעין לו. לא תיבעי לך דודאי מצטרפי. דהשתא עדים דלא בקיאי

מסורת הש"ס

(ה) (געל דף לב. יט:), (שם וש"נ) סנהדרין ל., כ"ב ג' הרי"ף והלכ"ש יהגי' הכנוסה שאם לא כתב אות אחת. מ"מ, ד) מנחות דף קז. ע"ש מתוכות דף קי: ע"ש, ה) [כתוכות שם מנחות שם], ו) [למתמיס רש"ש], ז) [למתמיס רש"ש], ח) רש"ל סנהדרין, ט) רש"ל מ"ש, י) רש"ל מיני.

הגהות הב"ח

(א) נמ' מנו רבנן כסף כל"ל ותיבת אמר נמחק: (ב) רשב"ם ד"ה ומשני וכו' ולהכי תנן נעד אחד לימתרא מה עד אחד פסול: (ג) ד"ה אליבא וכו' דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיהא שניהם כאחד וכו' ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו: (ד) ד"ה אליבא דרבי יהושע בן קרחה שנים בכתב: (ה) תוס' ד"ה הכא וכו' דאפילו אי הוי פסולא: (ו) ד"ה אימא נסכא וכו' והכא הוי מלי לאמוויי (ז) בא"ד ואימא דאי נסכא פחותה מאיסר אמאן בה רק שמוה פרוטות מאי קושיא אה"נ דפחות משמונה פרוטות קאמר דהא מה שילקה קאמר התם דהיינו מטבע פחותה כנ"ל:

לעזי רש"י

קינונ"ש [קרינונ"ש]. פרוטות. מטבעות קטנות.

מוסף רש"י

ואימא נסכא. מתיבות כסף (כתובות קי:). ואימא פריטי. ומתמר שיתן לו נתמא לו כסף שיש מלה פרוטות (שם). אימא נסכא. מתיבה אחת של זהב שקורין פלנ"ש (מנחות קז:).

רבינו גרשום (המשך)

כולי האי מצטרפי. דייני דבקיאי ומובהקים לחקור ולדרוש לא כ"ש דמצטרפי. והא פלוגתא דר' נתן ור' יהושע במס' סנהדרין בפ' דיני ממונות זה בורר לו שלשה: ד"ר שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן. קודם שחתמו וקיום השטר צריך ג' ב"ד וצריכי למיכתב במותב תלתא הוינא כו': ועל דא עיילוהו לר' ירמיה בבי מדרשא. לכל חד וחד כדאית ליה משום דשפיר פשט [דהא] דאפקיהו (עיין נמ' לא: תוס') משום דאיבעיא ליה רבלו אחת של ניפול בתוך חמשים ורגלו אחת חוץ לחמשים מהו: כתוב בו. בשטר זוזין מאה חייב פלוני לפלוני: ונמחק אותו סכום ואינו ניכר. ודאי אין זוזי דאינון פחות משנים: דרכונות. של זהב שלועזין מוקוסי: ת"ר כתוב בשטר כסף. סתם לוה פלוני מפלוני בודאי אין פחות מדינר כסף שהוא חייב לו. ואי כתב לו כסף דינרים או דינרים כסף לוה פלוני מפלוני אין פחות משני דינרין של כסף. דינרין אין פחות משנים. אבל אם כתב כסף בדינרי חייב פלוני לפלוני משמע כסף חייב לו שהוא שוה ב' דינרין (דינרים) של זהב. אין פחות מב' דינרי של זהב מכסף חייב לו: ואימא נסכא. חתיכה של כסף קטנה חייב לו: ואימא פריטי. קטנים של כסף. דאית ביה מטבע:

ואימא פריטי דדהבא לא עבדי אינשי זהב בדינרין [א]אין פחות מבשני דינרין כסף זהב ואימא דהבא פריכא בתרי דינרי דהבא קאמר אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה [ב](רישא דקתני כסף בדינרין אין פחות משני דינרין זהב כסף אמאי אימא כספא נסכא בתרי דינרי כספא קאמר) א"ר אשי [ג]רישא דכתב דינרי סיפא דכתב דינרין ומנא תימרא דשאני בין דינרי לדינרין [ד]דתניא [ה]האשה שהיו עליה ספק חמש לידות ספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה היו עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה מעשה ועמדו קינים בירושלים בדינרי זהב אמר רבן שמעון בן גמליאל המעון הזה אם אלין הלילה עד שיהו בדינרין נכנס לבית דין ולימד האשה שהיו עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו

פריטי דדהבא לא עבדי אינשי. כשום אתרא: **ודלמא כתרי דינרי דהבא פריכא קאמר ליה.** כלומר זהב בדינרין תרוייהו בזהב מיירי אלא שזה מטבע ואידך הוי דהבא פריכא והכי קאמר דהבא פריכא בשום שני דינרין זהב לוה פלוני מפלוני: **אי הכי רישא נמי.** בין לאידך ברייתא קמייתא דקתני כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהכא כסף נימא יד בעל השטר כו' והוה לנו לפרש גרוטאות כסף בשני דינר כסף ובין דהך מתניתא דקתני דהב דינרין ודינרין דהב אין פחות משני דינרין זהב נימא אין פחות משום שני דינרין כסף זהב: **רישא דכתב דינרי.** דמשמע דינרי זהב אבל דינרין סתם משמע של כסף: **ומנא תימרא דשאני לן בין דינרי לדינרין.** שזה דינרין של כסף וזה של זהב: **דתניא.** בשילהי פרק קמא דכריתות (מ.) האשה שיש עליה ספק חמש לידות חמש פעמים הפילה ספק רוח ספק ולד: **ספק חמש זיבות.** כגון מקולקלת למניינה ורואה חמשה חדשים שלשה ימים רצופים בכל חדש ספק בימי נדה ספק בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה שהם ימי זיבה וחייבת בקרבן: **מביאה קרבן אחד.** ליעבר מעומאתה תור לעולה ותור לחטאת ואינו נאכל לחטאת העוף בא על הספק ואינו נאכל כדנפקא לן ממתני' דרבי יוסי בר' חנינא במסכת נזיר (דף סט.): **ואין השאר עליה חובה.** שבקושי התירו להביא חטאת העוף על הספק כדי לטהרה מספק טומאתה משום דהביא חטאת אחת לקבורה וכיון דמיטהרא בקרבן אחד כדאמרינן במסכת כריתות (מ.) דומיא דאשה דמיחייבת חמש טבילות וכטבילה אחת מטהרת מו לא מייתי חטאת מספק להביאו לבית הפסול: **והשאר עליה חובה.** וכגון שילדה לאחר מלאת אבל על הלידה שבתוך מלאת נפטרת בקרבן אחד על שניהם ומזאת תורת היולדת נפקא לן בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף ט.): **המעון הזה.** בבית המקדש שבנו: **עד שיעמדו בדינרין.** של כסף כלומר שיהא בזול: **ואין השאר עליה חובה.** טעמא דר' שמעון ור' עקיבא דאמרי התם תאמר על אחת ותיפטר מפרש התם בפרק קמא (מ.): ועמדו

ועמדו. והגמרא היה יודע שכן היא מברייתא אחת שנויה וכעין זה ר"ל בתחלת ר"ה (דף כ:) שמחלק הגמרא בריתא דתנו רבנן ואע"פ שהיא אחת (ג) והכי פריך אימא דהבא פריכא בתרי דינרי דהבא (ד) כיון שהזהב דינרין ודינרין זהב הן דינרי זהב כמו כן זהב בדינרין יהא של זהב כיון שבזהב משתעי שטר כי למה י"ל שלא יהא הדינרין זהב מאחר שכתב (ה) בשטר ועוד כמו כסף בדינרין שהן דינרי זהב מ"מ סתם דינרין הן של זהב אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה לכך יש לנו לומר שהדינרין של כסף אע"פ שיש זהב בשטר אבל רישא דבריתא בתרייתא (ו) אע"פ שיש בה נמי דינרי דמשמע נמי של כסף ואם תמצא לומר דינרין הן כל כמה דלא אמר דינרין אין לומר שם שיהיו של כסף ופריך רישא נמי דקתני כסף בדינרין יהיו בהדיא שהדינר של זהב ועל שיפרש [דסתם] דינרין הם של זהב אבל בשטר שלא כתב אלא דינרי זהב ומשום דיד בעל השטר על התחתונה (ז) ולא גרסינן נמי ברישא נמי נימא הכי: **אמר** רב אשי רישא דכתב דינרי. דדינרי אינו משמע אלא שהם דינרי זהב ובין זהב ולהכי מוקמינן ההוא דסיפא בשל כסף משום דיד בעל השטר על התחתונה כדמשני אביי ולא גרסינן בספרים אלא אמר רב אשי דלא קאמר לשנויי (ח) דאביי ונראה לומר דאכולה בריתא קמייתא קאמר רב אשי דכתב דינרי אפי' הכי כסף דינרי ודינרי כסף מוכיח דדינרי כסף קאמר אשין לפרשו בענין אחר מדלא קאמר בדינרי דאי מודה רב אשי בברישא דקמייתא לא מיירי בדכתב דינרי אמאי (ח)[מפליג בין בי"ת ללא בי"ת ליפלוג בין דינרי לדינרין אבל אין נראה לומר כן כ"] כסף דינרי ודינרי כסף לא היו דינרי כסף כי זה לא היה דיבור ואין שום אדם כותב כן ג"נ דינרי כסף ודינרי כסף לא פשיטא לן מאחר דכתב בבכורות (דף מח.) מאלה יורשין ומאלה לקוחות ואפילו לא היו חולקים היכא דלא תפס לא מפקינן מיניה (ט) לשון ר"י: **לפי הספרים שגורסים עד שיהיו בדינרין.** ולא גרסינן בדינר של כסף לא ידענא היכי פשיט מינה דדינרי של זהב ודינרין של כסף דלמא האי דקאמר דינרי (ט) של זהב גבי זהב מתמת הדביקות היא אבל בלא דביקות (י) יאמר לעולם דינרין ולא דינרי ואם דינרי של כסף עד שיפרוט דינרי זהב ולכך שנה גבי זהב דינרי [זהב] שהולרך לפרש שהן של זהב ולבא בדביקות אבל גבי כסף לא הולרך לפרש שהן של כסף ושנה דינרין סתם לפי שאינו דבוק אפי' אם נפקין לומר כי כמו שיאמר זוזי דלא דביקות בלשון גמרא במקום זוזים בלשון משנה [ג"כ] בלשון גמרא אי אפשר שיהו דינרי של כסף שלאותם קורא זוזי בלשון גמרא ולהכי קיים ליה שדינרי הם (כ) לשון זהב הא ליכא למימר שאם מטעם זה רולה להוכיח למה הביא מתניתין דכריתות (דף מ.) ועוד כיון שהביא ראיה ממנה א"כ רולה לומר שבלשון משנה שהיא עברי היו דינרי של זהב ומנאתי בתורת הכהנים עד שיהיו בדינרין של כסף ולפי גירסת תורת כהנים מוכח זוזים בלשון כיון שנה דינרי גבי זהב ודינרין גבי כסף אע"פ שנשיהם דבוקים ונראה לספרים דגרסי' ברישא בדינרי לחוד אין צריך לגרוס בסיפא כסף הא לשון בדינרי הוא של זהב: ה"ג **נכנס** לב"ד ולימד האשה שיש (ל) חמש לידות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה. וכן כתוב בכל הספרים הכא ובכריתות בפ"ק (שם) והכי איתא בתורת כהנים אבל יש תימה מאי ליהוי הכא טעמא דרשב"ג דפליג לפי גירסת זו אבית שמאי ואבית הלל דתרוייהו מודו במלאת יום פ"א שחייבת על כל לידה ולידה ורבי יוחנן בן נורי ור"ע פ"ק דכריתות הכי אית להו שישאר עליה חובה אלא שר' יוחנן בן נורי אומר תאמר על האחרונה ותהא מותרת בקדשים פירוש ותו ליכא למימר שתהא סבורה ליפטר (מ) דודאי האחרון אינו פוטר את הראשון אבל אם לא אמרה על האחרון איכא למימר שהראשון פטור אפילו לידה דלאחר מלאת כמו במלאת ואתי למפשע אלא להביא יותר ור"ע לא חייש לפשיעה ועל איזה שתאמר מותרת בקדשים אבל לתרוייהו תשאר עליה חובה כרישא דהא שנה דהכא ועוד היכי מייתי מעשה לאמור אי משום דמעיקרא הוי קיימי בדינרי זהב דהיינו מעשה לפייע דהא משמע שהיו תמוכיין כמו שמוכיח והולך שרשב"ג ביטל אותה חומרא ועוד כיון שהיתה מותרת לאכול בקדשים למה היו עומדים בדינר זהב כיון שיכולות לאכול בקדשים מיהו יש לומר משום כל תאחר היו דוחקות

ונכפר. שמלמדין אותה לומר שהיא מביאה קרבן על לידה אחרונה או על זיבה אחרונה דשם לידה אחת היא ושם זיבה אחת היא ואוכלת בזבחים דטהורה היא ואין השאר עליה חובה מומרת ועוד פוטר את כולן ונתזלזלו קינין עד שעמדו בריבעתן היינו חצי דינר כסף ולא

ורבינו תם פירש בתשובתו דנסכא גריעא ובין הכא ובין בכתובות (דף קי:) (ט) פריך ואימא נסכא מכח דיד בעל השטר על התחתונה וקשה כדפרישית ואומר רבי דנסכא חשיבא טובא ואפילו הכי פריך ואימא נסכא כו' כיון שכתב סתם אימור כל"ל: (כ) **בא"ד** דהתם הכי פריך ואימא פריטי ממש ומשני פריטי דכספא לא עבדי וכו' אבל כסף הכי פריך: (ג) ד"ה אי הכי וכו' והכי פריך. נ"ב לומר מה קשה לפי זה ליפטא דלא הכי כו' ה"פ כו': (ד) **בא"ד** בתרי דינרי דהבא קאמר כיון שהזהב דינרין: (ה) **בא"ד** אמר שבתב בשטר ועוד: (ו) **בא"ד** ריצא דבריתא בתרייתא דהב דינרין ודינרין דהב אע"פ שיש בה נמי דינרין דמשמע נמי של כסף ואם תמצא לומר דינרין אבל כסף הן מ"מ כל כמה דלא אמר דהב בדינרין אין לומר שם כל"ל: (ז) **בא"ד** דיד בעל השטר על התחתונה אי הכי רישא נמי ולא גרסי' נמי ברישא. נ"ב משום דלא גרסינן [הכי משמע] דפריך מזהב דינרין כו' דהיינו בריתא בתרייתא: (ח) ד"ה אמר רב אשי וכו' דאמר בבכורות האחרון שחלקו אמלה יורשין: (ט) ד"ה לפי הספרים וכו' דלמא האי דקאמר דינרי זהב כל"ל ותיבת אבל נמחק: (י) **בא"ד** יאמר לעולם דינרין ולא דינרי ואם. נ"ב פי' אין צריך שיאמר דינרי אלא לעולם יכול לומר דינרין גבי זהב כמו גבי כסף וה"ה שיכול לומר גבי כסף דינרי [והא דקאמר] ואם דינרין בכאתנו מפרש מיירי בשל כסף ולא דיוקא אלא ה"ה דינרי נמי קאמר מיירי בשל כסף אלא דבדביקות לא יוכל לומר דינרין כי אם דינרי: (כ) **בא"ד** קים ליה שדינרי הם של זהב וכו': (ל) ד"ה ר"ג נכנס וכו' האשה שיש עליה חמש לידות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת: (מ) **בא"ד** ליפטר מהראשון דומאי שלאחרון אינו וכו' שהראשון פוטר אפי' לידה דלאחר מלאת כמו בתוך מלאת:

רבינו גרשום

כלומר צריך ליתן לו זהב ששוה שני דינרים של כסף מזהב: אימא נסכא. חתיכה קטנה: פריטי דדהבא לא עבדי אינשי. (א) ואותו מטבע של זהב הוא ומשקל דינר: זהב בדינרין כו'. אמאי יהיב שוה שני דינרין של כסף מזהב ותו לא: ואימא דהכי משמע דהבא פריכא. זהב שחוק שאינו טובע חייב ליתן לו בשוה שני דינרין של כסף ואמאי אמר אין פחות מבשני דינרי כסף זהב: אמר אביי. משום הכי אין גובה אלא שוה ב' דינרין של כסף מזהב דיד בעל השטר על התחתונה: אי הכי. דיד בעל השטר על התחתונה רישא דקתני כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרי זהב כסף דמשמע נמי גימא נותן כסף נסכא שאינו טובע ובשוה שני דינר זהב מכסף דהיינו יד בעל השטר על העליונה: אמר רב אשי רישא משום דכתב ביה כסף בדינרי. דמשמע דינרי

מד א ב מי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מג סעיף יג ע"ש בהג"ה: מה ג מי' פ"א מהלכות ממזרים כפרה ה"י:

מוסף רש"י

ספק חמש לידות ספק חמש זיבות. ספק זיבה, כגון טוהה שראתה ג' ימים ואינה יודעת אם בימי נדותה אם בימי זיבה, מביאה קרבן ואינו נאכל, ספק לידה כגון שהפילה ואין יודע מה, שאשה שיש עליה ה' ספקות של לידה או ה' של ספק זיבה, מביאה קרבן אחד. טעמא העוף הבאה על הספק, ואוכלת בזבחים. שהי' הקרבן הזה לטהרה בא והרי הוא כעובלה, אם נטמאת האשה כמה טומאות טבילה אחת עולה לכולן, אף קרבן זה כן (כריתות מ.). ואין השאר עליה חובה. לא הביאוה חמשים להביאן, אלא אחת בקושי התירו להקריבה ספק מליקת תולין לנמנת, שאם לא כן אין לה ליטהר בקדשים (שם). היו עליה כו' ואוכלת בזבחים. כמו שפירשתי, והשאר עליה חובה. כדאמרינן (שם ט.) יכול תביא על הלידה שבפני מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת קרבן אחד לשניהם, מ"ל ולא (שם מ.). ועמדו קינים. שני קינין ד' תורין, בדינרי זהב. בשני זהובין, קן לדינר זהב (שם). המעון הזה. שבעזרה (שם). נכנס לבית דין ולימד כו'. אע"פ שהיקל על דברי תורה, עת לעשות לה' הוא, שאלמלי לא יתלמד יחללו מלכיה אפילו אחד, אילולי בקדשים בטומאת הגוף (שם).

רבינו גרשום (המשך)

שוה שני דינרין של זהב מכסף. וסיפא משום הכי אינו גובה אלא שוה ב' דינרי של כסף מזהב. דכתב בשטר דינרין דמשמע דינר של כסף: ומנא תימרא. דדינרי דינו דזהב ודינרין הן הן של כסף: ספק ה' לידות. שהפילה ה' פעמים ואינה יודעת אם ולד הפילה דחייבת קרבן או אם רוח הפילה דפטורה מקרבן. והכי הוא ספק ה' זיבות שראתה ג' ימים ואינה יודעת אם בתוך י"א יום ראתה והיא זבה וצריכה קרבן או בתוך ד' ימי נדה ראתה ואינה צריכה קרבן. הואיל דמספקא לן בקרבן אחד סגיא ואוכלת בו ביום דהיינו קדשים קלים כדאמ' הביא כפרתו אוכל בקדשים ואין השאר ד' קרבנות עליה חובה להביא: אם ילדה ה' לידות ודאות או [היו עליה] ה' זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים דאמרי' שם לידה אחת היא ושם זיבה אחת היא והשאר קרבנות עליה חובה להביא קרבן אחד על כל לידה ועל כל זיבה וזיבה הואיל דודאי הוא ומביאה אימתי שתרצה: מעשה שעמדו קינין בירושלים. קרבן ילדות וקרבן זבה שהן קינין תורין ובני יונה ועמדו בדינרי זהב אלמא דדינרי היינו זהב: המעון הזה. נשבע בבית המקדש: עד שיהיו בדינרים. כלומר אני אוזלזם עד שיעמדו בדינר של כסף אלמא דדינרין היינו של כסף: ולמה מביאה קרבן אחד